

ชาวเล* : กลุ่มคนพื้นเมือง ที่ยังหลงเหลืออยู่ในจังหวัดภูเก็ต

จารุณี กงกุล¹

บทคัดย่อ

ชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของคนทางภาคใต้ในประเทศไทย ซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ยาวนานนับ 100 ปี โดยมีความเชื่อว่าคนกลุ่มนี้ได้เดินทางมาจากหมู่เกาะทะเลใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิกและหมู่เกาะเมลานีเซียน ก่อนที่จะกระจายตัวไปอยู่ยังประเทศต่างๆ ทั้ง สิงคโปร์ อินโดนีเซีย พม่า และไทย เป็นต้น สำหรับประเทศไทยสามารถพบชาวเลได้ในภาคใต้ เช่น สตูล กระบี่ พังงา ตรัง ระนอง และภูเก็ต ด้านการตั้งถิ่นฐานของชาวเลนั้นโดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล และประกอบอาชีพจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคแต่ในระยะหลังได้รู้จักการจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งใหม่ของชาวเล เพราะเดิมทีแล้วชาวเลจะไม่ติดต่อสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่ม แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปการติดต่อกับคนภายนอกเป็นสิ่งที่ชาวเลเกิดการยอมรับจนทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมหลายๆ อย่างของชาวเลเกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

Abstract

Sea Gypsy ethnic group of people in Southern Thailand, whose lives spanned about 100 years since it is believed that the group was traveling from the South Sea Islands and the islands of the Pacific Ocean, Melanie before allocate to various countries including Singapore, Indonesia, Myanmar and Thailand. Most Sea Gypsy settled down in many different Southern part of Thailand along the coast area such as Satun, Krabi, Phang Nga, Trang, Ranong and Phuket, and lived there lives by fishing.

* ชาวเล หมายถึง ชนกลุ่มน้อยที่ชอบอาศัยและทำมาหากินอยู่ใกล้ทะเล โดยการปลูกบ้านอยู่ริมทะเล หรือพักอาศัยอยู่ในเรือริมทะเลตามเกาะและริมฝั่งแผ่นดินใหญ่ของภาคใต้ในประเทศไทยตั้งแต่จังหวัดระนอง กระบี่ พังงา และภูเก็ต มีความชำนาญในการทำมาหากินในทะเล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำประมง

¹ กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

They also have been known to sell some fishes to tourists, which is what the fishermen are normally done. In ancient time, the Sea Gypsy were originally not connected with outside groups. After time has gone by, today many of Sea Gypsy groups are modified to reflect the changes of society from the outside by accepting, blending and sharing their traditional culture to one another.

บริเวณเกาะน้อยใหญ่อันเป็นดินแดนของประเทศไทยทางภาคใต้ฝั่งมหาสมุทรอินเดีย มีกลุ่มชาวเล หรือชาวน้ำที่นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษบันทึกไว้ว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวมลายูที่อาศัยในซาราวัก ประเทศมาเลเซีย เดิมชาวเลอาศัยบริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงในประเทศจีนแล้วได้อพยพหนีภัยลงมาทางใต้โดยล่องเรือผ่านแม่น้ำโขงลงมาบริเวณแหลมอินโดจีนจนเมื่อเรือแล่นออกสู่ทะเลชาวเลจึงอาศัยเรือร่อนเร่อยู่ตามเกาะต่างๆ ไปถึงพม่าและแหลมมลายู ซึ่งจากการตรวจค้นได้พบหลักฐานประเภทเครื่องมือ เครื่องใช้ และประเพณีที่หลงเหลืออยู่ ทำให้มีการสันนิษฐานว่าชาวเลเป็นบรรพบุรุษของชาวมลายูอย่างแน่นอน

หากศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติของมนุษย์อาจกล่าวได้ว่าชาวเลเป็นชนชาติย่อยของพวกเชื้อชาติมองโกลอยด์ (Mongoloid) ซึ่งเป็นสาขาใหญ่สาขาหนึ่งของเชื้อชาติมนุษย์ และจัดอยู่ในกลุ่มเมลานีเซียน (Melanesian) ที่มีถิ่นฐานในบริเวณหมู่เกาะทะเลใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิกและหมู่เกาะเมลานีเซียนซึ่งได้โยกย้ายและตั้งถิ่นฐานกระจายไปในหมู่เกาะทะเลใต้ ทำให้มีคำเรียกชนกลุ่มนี้แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เช่น ประเทศสิงคโปร์ เรียกว่า โอริงลาอูต (Orang Laut) หรือรายัตลาอูต (Rajat Laut) ประเทศอินโดนีเซีย เรียกว่า บาโจ (Badjo) บาโรก (Barok) ซากะฮ์ (Sakah) รายัต (Rajat) หรือยูรู (Juru) ประเทศพม่า เรียกว่า เซลัง (Selang) เซลอง (Selong) เซลอน (Selon) หรือฉลางฝั่งตะวันออกของสุมาตรา เรียกว่า รายัต (Rajat) หรือกัวลา (Kuala) เกาะบอร์เนียวและประเทศอื่นๆ เรียกว่า ดยัคทะเล (Sea Dyak) หรือยิปซีทะเล (Sea Gypsy) ซึ่งแปลว่าคนทะเล หรือชนผู้อาศัยอยู่ตามช่องแคบ ส่วนประเทศอื่นๆ เรียกตามสากลว่า Sea Gypsy หรือ Sea Dyaks หรือ Orang Selat หมายถึง ชนที่อาศัยอยู่ตามช่องแคบ สำหรับประเทศไทย เรียกว่า ชาวเล ชาวไทยใหม่ ชาวสิงห์ หรือมาซิง ซึ่งเชื่อว่าอพยพมาจากประเทศพม่า และเรียกว่า ชาวน้ำ (Chaonam) แต่ชาวเลถือว่าคำนี้เป็นคำไม่สุภาพ เพราะคนเกิดจากน้ำอสุจิซึ่งถือว่าเป็นน้ำที่ไม่สะอาดบริสุทธิ์² ดังนั้น คำว่า ชาวน้ำ จึงเป็นคำที่ต่ำและชาวเลรู้สึกว่าเป็นคำดูถูกเหยียดหยาม³

² ฉันทัส ทองช่วย. (2528). “ชาวเลและภาษาชาวเลเกาะสิเหร่” ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง. หน้า 255.

³ ประทีป ชุมพล. (2524). “ชาวเล : ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสังคมชีวิตและการศึกษา” ใน วารสารแลใต้ 5 (กุมภาพันธ์-มีนาคม). หน้า 25.

ชาวเลทั่วไปที่พบเห็นและหลงเหลืออยู่แบ่งออกเป็น 3 พวก คือ

1. มะละกา อาศัยอยู่ในช่องแคบมะละกา

2. ลิงคา อาศัยอยู่ในหมู่เกาะลิงคา

คนสองกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในประเทศไทยตามเกาะต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดียตั้งแต่อ่าวภูเก็ต พังงา สตูล ตรัง กระบี่ และระนอง เมื่อมีการอพยพมาอยู่ตามชายฝั่งทะเลและตามเกาะแล้วจะมีการเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างชาวเลกลุ่มเล็กๆ เพื่อการแสวงหาที่ทำมาหากินที่ดีและเพื่อความสะดวก ดังนั้นชาวเล 2 กลุ่มนี้อาจเกิดการผสมเผ่าพันธุ์กันระหว่างมะละกาและลิงคา ทำให้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ชาวน้ำผสม

3. ลิงห์ หรือมาซิงห์ อาศัยอยู่บริเวณเมืองมะริด เมืองทวาย และเกาะต่างๆ ในประเทศพม่า ทั้งยังพบว่าอาศัยอยู่ในประเทศไทยบริเวณจังหวัดพังงา ภูเก็ต และระนอง⁴ ด้วย **กลุ่มชาวเลที่พบในประเทศไทย** ที่สำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอูรักลาโว้ย (Urak Lawoi) ในอดีตกลุ่มนี้เคยอาศัยบริเวณเทือกเขาขุนหงษ์มณีไร ชายทะเลในรัฐไทรบุรีหรือเคดาห์ประเทศมาเลเซียก่อนอพยพเข้าสู่หน้าน้ำไทย และเข้ามาอยู่อาศัยแถบหมู่เกาะชายฝั่งทะเลอันดามันประเทศไทย ส่งผลให้สามารถพบการตั้งถิ่นฐานของชาวเลกลุ่มนี้ในบริเวณเกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย เกาะอาดัง เกาะราวี จังหวัดสตูล เกาะตาลิบง เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดตรัง เกาะจำ เกาะปู เกาะไหง เกาะลันตา เกาะพีพีดอน จังหวัดกระบี่ และแหลมหลา บ้านเหนือ บ้านสะป้า หาดราไวย์ เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต

ในระยะแรกชาวเลกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตแบบเร่ร่อนโดยการนำเรือรวมกันเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 ลำ ล่องไปตามหมู่เกาะต่างๆ และอยู่อาศัยบนเรือที่ทำจากไม้ระกำ ทั้งยังใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางเพื่อเก็บหาของป่าและล่าสัตว์ เช่น มะพร้าว เผือก มัน หรือเก็บหอยชั่งน้ำลิ่ง แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งล่าสัตว์ทะเลเป็นอาหาร โดยใช้เครื่องมือง่ายๆ เช่น ฉมวก สามง่าม เบ็ด และวัสดุที่ทำได้ในท้องถิ่น จนชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยได้ชื่อว่าเป็นพวกที่มีความสามารถในการดำน้ำจับปลา จับกุ้งมังกร และเก็บหอยชนิดต่างๆ ด้วยมือเปล่าขึ้นมาจากกันทะเล ทั้งยังล่าเต่ากระ และพญนเป็นอาหาร

ชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยได้สร้างกายัก* นอกจากนี้ยังมีคำบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า เกาะลันตาเป็นพื้นที่แห่งแรกที่ชาวอูรักลาโว้ยได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย แต่ชาวเลกลุ่มนี้

เต่ากระ

⁴ ประพันธ์ เรืองณรงค์. (2517). *ชาวน้ำที่เกาะดานัง*. หน้า 32.

* กายักหรือเพิงพักชั่วคราวเหนือริมหาด หมายถึง แฝกสำหรับมุงหลังคาเรือ เก็บพับได้ และมุงเป็นเพิงได้

ยังคงอพยพเร่ร่อนอยู่เหมือนเดิม ซึ่งบางครั้งได้มีการแยกย้ายออกจากกลุ่มเพื่อไปทำมาหากินตามหมู่เกาะต่างๆ ก่อนที่จะมีการตั้งถิ่นฐาน แต่บางคนก็ได้กลับมาตั้งถิ่นฐานในที่เดิม ทำให้ในที่สุดชาวเลกลุ่มนี้จึงกระจายกระจายในการตั้งถิ่นฐานซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวและเครือญาติที่ใกล้ชิดของตน ถึงแม้ชาวเลจะกระจายอยู่กันคนละที่แต่ทุกกลุ่มยังคงติดต่อสัมพันธ์และไปมาหาสู่กันโดยจะกลับมาพบกัน ณ ถิ่นฐานเดิมทุกครึ่งปี หรือเดือน 6 และเดือน 11 เพื่อเข้าร่วมพิธีลอยเรือ หรือ เปอ ลาก็จึงนับว่าชาวเลเป็นสังคมเครือญาติใหญ่และถือว่าเป็นพวกเดียวกันทั้งหมด

อย่างไรก็ตามเมื่อชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ได้เริ่มตั้งถิ่นฐานที่ใดแล้วมักพบว่าหลังจากนั้นจะมีชนกลุ่มอื่นเข้ามาอาศัยตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่เกาะนั้นเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์จะเคลื่อนย้ายชุมชนไปตั้งถิ่นฐานบริเวณหัวเกาะหรือปลายแหลมของเกาะซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีคลื่นลมแรงเพื่อหนีการรบกวนจากกลุ่มอื่น เพราะชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์รักสงบและกลัวคนแปลกหน้า แต่หากชนกลุ่มอื่นมีมากขึ้นชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์จะเริ่มติดต่อกับชุมชนภายนอกทั้งนำสิ่งของที่เกินความต้องการซึ่งหาได้จากทะเลไปแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ตนขาดแคลน เช่น เครื่องราง เกล็ดกระเบนท้องน้ำ กำไลกระ หอยเบี้ย กัลปังหา และไข่มุกไปแลกเปลี่ยนหรือข้าวสาร การนำสิ่งของไปแลกเปลี่ยนจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์รับวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมจนเกิดการเปลี่ยนแปลงและนำมาสู่การใช้ระบบเงินตราแทนการแลกเปลี่ยนสิ่งของ และเปลี่ยนจากการล่าสัตว์เพื่อยังชีพเป็นการค้า ทั้งหันมาใช้เรือหางยาว อวน และเครื่องมือที่ทันสมัยในการจับปลา ซึ่งทำให้ชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ตกอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพา เนื่องจากเมื่อได้ของทะเลมาจะนำของเหล่านั้นไปขายให้กับนายทุน เพื่อหักหนี้สินที่ค้างชำระ เช่น ค่าอวน ค่าเรือ ค่าเครื่องเรือหางยาว ค่าข้าวสาร และค่าอื่นๆ นอกจากนั้นยังพบว่าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐเข้าไปในชุมชนชาวเลทำให้ชาวเลเริ่มมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ท่อระบายน้ำ ล້วม และการจัดการเก็บขยะในชุมชน⁵ จึงมีผลทำให้ในปัจจุบันเด็กวัยหนุ่มสาวชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์จำนวนไม่น้อยเลิกตกปลา วางอวนและไขซึ่งเครื่องมือประกอบอาชีพนี้ทำกันเองในชุมชนโดยการถ่ายทอดกันมา ทั้งหนุ่มสาวชาวเลได้หันมาอยู่บริเวณชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อใช้เรือหางยาวนำนักท่องเที่ยวออกเที่ยวทะเล และเริ่มมีการเปิดร้านจำหน่ายเครื่องประดับที่ทำจากสัตว์ทะเล เปลือกหอย หรือวัสดุธรรมชาติ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นผู้ขาย และผู้ชายเป็นฝ่ายหามาจากทะเล หรือการที่ชาวเลรับจ้างนายทุนจับสัตว์ทะเลเพื่อส่งให้นายทุนก่อนนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ การประกอบอาชีพเหล่านี้ทำให้ความเป็นอยู่

⁵ จรัส ทองจีน. (2536). ชาวเลในจังหวัดภูเก็ต : การศึกษาสภาพชุมชนเพื่อหาแนวทางจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชนกลุ่มน้อย. หน้า 163-166.

เครื่องมือจับปลาของชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ในหมู่บ้านหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

ร้านค้าขายของที่ระลึกที่ทำจากหอยและอาหารทะเลในหมู่บ้านหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

ของชาวเลดีขึ้น เนื่องจากทำให้ชาวเลมียรายได้มากขึ้นทั้งรายได้ที่ ได้รับยังสูงกว่าการจับสัตว์น้ำหลายเท่าตัว ดังนั้นจากการมีอาชีพใหม่เหล่านี้ทำให้อาชีพดั้งเดิมอย่างการจับสัตว์ทะเลมีการทำน้อยลง แต่ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่บ้าง แต่ข้อดีของการที่ชาวเลมียรายได้จากการประกอบอาชีพพบว่าทำให้ชาวเลไม่ต้องเสียภาษีอากร ยกเว้นชาวเลบางกลุ่มที่มีร้านค้าของเป็นของตนเองต้องเสียภาษีให้แก่ภาครัฐ

แม้ว่าชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์จะเริ่มรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาแต่ชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ยังคงยึดมั่นในสังคมของตนเองอย่างเหนียวแน่น เพราะพวกเขาายังตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มที่อยู่ด้วยกัน พูดภาษาอุรักลาไวย์ สืบทอดตำนาน ความเชื่อ และพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวกับบรรพบุรุษ เช่น การใช้ชีวิตแบบผัวเดียวเมียเดียว โดยฝ่ายชายจะเข้าไปอยู่ในครัวเรือนของฝ่ายหญิงก่อนจะแยกเป็นครอบครัวเดี่ยว ยกเว้นฝ่ายชายต้องเลี้ยงพ่อแม่หรือฝ่ายหญิงเลือกชายต่างวัฒนธรรม เช่น ชาวจีน ชาวไทยมุสลิม หรือชาวไทยพุทธ ซึ่งฝ่ายหญิงต้องแยกไปอยู่กับฝ่ายชาย

สำหรับชีวิตจิตใจที่สำคัญของชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์อีกสิ่งหนึ่ง คือ การร้องรำทำเพลง ซึ่งจะมีทำรำ เสียงดนตรี และบทเพลงที่ร้องรำกันในชีวิตประจำวันและพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งสะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรม ทั้งบ่งบอกความเป็นมาและเป็นไปของกลุ่มชาวเลทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะเนื้อเพลงจะกล่าวถึง ท้องทะเล ผู้คน บรรพบุรุษ และการเดินทาง สำหรับทำรำจะเป็นการรำรำแบบดั้งเดิมผสมผสานกับบทเพลงเก่าแก่และดนตรีร่ำมะนาทำให้เกิดการเร้าใจ เช่น การร้องรำที่รอบเรือปลาจึก และรอบไม้กันผี ขณะร้องรำจะเล่นสาดน้ำริมหาดหรือที่เรียกว่า “เลสุบาเลสุ” ชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ที่มาร่วมงานจะผลัดเปลี่ยนกันร้องรำทำงาน และตีมกินตลอดสามวันสามคืนจนกว่าพิธีจะเสร็จสิ้นจึงจะแยกย้ายกันไป ในระยะหลังได้มีการเข้ามาของโทรทัศน์ในชุมชนชาวเล ทำให้โทรทัศน์กลายเป็นสื่อที่มีอิทธิพลของวัฒนธรรมใหม่ทั้งทำให้ชาวเลได้รู้จักเพลงลูกทุ่งไทย หมอลำ ดนตรีสมัยใหม่ และชาวเลได้นำเพลงเหล่านั้นเข้ามาแทรกและมีบทบาทในพิธีลอยเรือสลักับดนตรีร่ำมะนาแบบเก่าจนทำให้เกิดการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเล

2. กลุ่มมอเก็น (Moklen) เรียกอีกหนึ่งอย่างว่า น้ำเค็ม ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณท้ายเหมือง ตะกั่วป่า หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา และแหลมหลา จังหวัดภูเก็ต⁶ สำหรับชาวเลกลุ่มมอเก็นมี 2 กลุ่ม โดยแบ่งตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน คือ

2.1 มอเก็นตามับ หรือมอเก็นบก หรือมอเก็นชละ หรือสิงห์บก กลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานบริเวณเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี ชายฝั่งบ้านทุ่งน้ำดำ อำเภอตะกั่วป่า บ้านขนิม และบ้านลำปี จังหวัดพังงา และท่าฉัตรไชย จังหวัดภูเก็ต ใช้ภาษามอเก็นเป็นภาษาพูด

2.2 มอเก็นปลูเลา หรือมอเก็นเกาะ หรือสิงห์ทะเล กลุ่มนี้อาศัยเรือเร่ร่อนอยู่บริเวณเกาะพยาม จังหวัดระนอง เกาะสุรินทร์ เกาะระ เกาะบอน เกาะพระทอง และหมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา รวมทั้งพวกที่แต่งงานกับกลุ่มอุรักลาไวย์แล้วตั้งถิ่นฐานบริเวณหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต และเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ กลุ่มนี้ใช้ภาษามอเก็นเป็นภาษาพูดเช่นเดียวกับมอเก็นตามับหรือมอเก็นบก

ชาวเลกลุ่มมอเก็นมีความผูกพันกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเช่นเดียวกับชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ คือ การนับถืออามูม-แอบาบ หรือผีตายายที่สิงสถิตอยู่ตามธรรมชาติทั่วไป การนับถือยายงูตีซึ่งเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อติดต่อกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีนามะปูดี้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงประมาณ 4-5 คนที่เป็นร่างทรงเพื่อรำรำในพิธีกรรมพิธีกรรมเหล่านี้ชาวเลในปัจจุบันได้จัดทำอยู่เป็นประจำทุกปี เนื่องจากเป็นสิ่งที่ชาวมอเก็นปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษขอบรมสั่งสอนมา นอกจากนี้ยังมีแอมบูมบายายทำหน้าที่เป็นหมอดำแยประจำกลุ่มเพื่อทำคลอดให้หญิงมีครรภ์ในชุมชน ซึ่งผู้หญิงมีครรภ์ในชุมชนชาวเลกลุ่มมอเก็น

⁶ เขมชาติ เทพไชย, พูลศรี รัตนวิทย์, และรีนณา รัตนพงศ์. (2545). ชาวเล ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. หน้า 2032-2033.

จะรู้กำหนดเวลาคลอดของตนเองโดยการสังเกตจากการก้มมองหัวแม่เท้าของตนเองซึ่งถ้าท้องโตจนมองไม่เห็นหัวแม่เท้าจะหมายถึงเวลาใกล้คลอดแล้ว แอมมูมบายายจึงได้รับการบอกกล่าวให้อยู่ใกล้ๆ เพื่อทำหน้าที่หมอดำแย เมื่อทำการคลอดเด็กออกมาแล้วสายสะดือของทารกเพศชายจะถูกนำไปแขวนไว้บนต้นไม้ริมหาด เพราะเชื่อว่าเด็กโตขึ้นจะปีนต้นไม้เก่ง ไม่เมาคลื่น ไม่กลัวพายุ ส่วนสายสะดือของทารกเพศหญิงจะนำไปฝังดิน สำหรับในปัจจุบันชาวเลกลุ่มมอเก็นได้รับการดูแลด้านสุขภาพจากหน่วยงานภาครัฐทั้งได้รับแจกยาแผนปัจจุบันจากเจ้าหน้าที่ด้านสุขอนามัย แต่พบว่ายังมีการทำคลอดกับแอมมูมบายายและรักษาพยาบาลกับกาติ้อยู่ด้วยดั้งเดิม ส่วนการตั้งชื่อทารกที่เกิดใหม่จะได้รับการตั้งชื่อตามเสียงสัตว์หรือธรรมชาติใกล้ตัว และเด็กมักจะถูกฝึกให้ว่ายน้ำโดยการจับโยนลงทะเลแล้วตามไปช่วย เด็กมอเก็นส่วนใหญ่จึงว่ายน้ำเป็นก่อนการฝึกเดิน จากนั้นเมื่อเด็กอายุ 5-6 ขวบ เด็กผู้ชายจะเริ่มฝึกกรรเชียงเรือ เด็กผู้หญิงจะถูกฝึกให้เลี้ยงน้อง หุงข้าว และทำเครื่องจักรสาน เมื่อย่างเข้าสู่วัยแต่งงาน เด็กหนุ่มต้องดำน้ำหาหอยรอบเกาะทั้งวันทั้งคืน เพื่อพิสูจน์ความสามารถในการเลี้ยงดูผู้หญิง ก่อนที่พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะยอมยกลูกสาวให้ ส่วนใหญ่ชาวเลกลุ่มมอเก็นนิยมแต่งงานในกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากเป็นที่คาดหวังว่าลูกๆ จะทำหน้าที่เลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า แต่ก็มีบ้างที่ไปแต่งงานกับชาวเลกลุ่มอุรกาลัววัย ชาวเลกลุ่มมอเก็นจะไม่ยอมกินยาคุมกำเนิดเนื่องจากกลัวว่าเฒ่าพันธุ์ของตนเองจะสูญหายไป เพราะประชากรชาวเลกลุ่มนี้มีอยู่น้อยมาซึ่งปัจจุบันก็ยังไม่มีการคุมกำเนิดอยู่เช่นเดิม ซึ่งสาเหตุที่ชาวเลกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยเนื่องจากส่วนใหญ่จะเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควรด้วยโรคภัยไข้เจ็บและการติดเชื้อเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร นอกจากนั้นเด็ก ๆ มักแคะแกร็นเพราะการขาดสารอาหาร

สังคมชาวเลกลุ่มมอเก็นเป็นสังคมเครือญาติ มีระบบครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียวอยู่กับเรือหรือกาบังขนาด 5×11 ฟุต มีรูปแบบเดิมที่ใช้ต้นไม้ทั้งต้นขุดเจาะตรงกลางเพื่อทำท้องเรือ ส่วนหัวและท้ายเรือแต่งให้เรียว ทำเป็นง่ามคล้ายปากนกหรือปากปลาสำหรับทำเป็นบันไดขึ้นลง กราบเรือทั้งสองข้างทำด้วยไม้ระกำแต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้ไม้กระดานแทน หลังคาทำด้วยใบเตยหรือใบปาล์มบนหลังคามีไม้กันผีลักษณะคล้ายตาแหลว ด้านข้างของเรือแต่ละลำเขียนลวดลายแตกต่างกันไป บางลำมีการนำเครื่องเรือหางยาวมาใช้งาน เรือหนึ่งลำนับเป็นหนึ่งครัวเรือนซึ่งมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวรวมโดยมีการแบ่งเนื้อที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน ครอบครัวรวมจะใช้เนื้อที่บริเวณท้ายเรือเป็นที่พักผ่อนนอนหลับของพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้นำครอบครัวและทำหน้าที่ถือหางเสือเรือเมื่อนำเรือออกทะเล เนื้อที่ว่างกลางเรือในเวลากลางวันใช้เป็นที่รับประทานอาหาร กลางคืนเป็นที่นอนของลูกสาวและลูกชาย ส่วนหัวเรือเวลากลางวันเป็นที่ประกอบอาหารซึ่งในระยะแรกอาหารปรุงด้วยการต้มหรือย่างเท่านั้น* และหาอาหารมา

* ระยะหลังเริ่มมีการทอด นึ่ง แล้วเพราะมีการรับวัฒนธรรมจากภายนอก

เพียงเพื่อเลี้ยงครอบครัวในแต่ละวัน เวลากลางคืนหัวเรือเป็นที่หลับนอนของลูก และหลานที่ยังโสด ลักษณะการอยู่ของชาวเลกลุ่มมอเก็นอยู่กันเป็นกลุ่มเรือซึ่งนับถือเป็นญาติกันหมดมีการอยู่รวมกัน 20-40 ลำเรือ ทำให้เรือของชาวเลกลุ่มมอเก็นเปรียบเสมือนบ้าน

การแต่งงานของกลุ่มมอเก็นส่วนใหญ่แต่งงานกับคนในกลุ่มเครือญาติหรือกลุ่มเดียวกัน แต่ห้ามไม่ให้แต่งงานกันระหว่างญาติใกล้ชิดที่สนิท เมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วลูกที่เกิดมา หากเป็นลูกสาวจะเป็นที่ปรารถนาของครอบครัวมากกว่าลูกชาย เพราะการได้ลูกสาวหมายถึง การได้แรงงานมาช่วยครอบครัวเพิ่มขึ้น และเมื่อฝ่ายหญิงแต่งงานฝ่ายชายต้องเข้าไปอยู่ในเรือของฝ่ายหญิงระยะหนึ่งก่อนที่พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะสร้างเรือลำใหม่ให้เมื่อมีลูกคนแรกหรือคนที่สองหรือเมื่อลูกสาวคนรองแต่งงาน แต่บางคู่หากพ่อตาหรือแม่ยายเสียชีวิตอาจต้องอยู่ในเรือลำเดิมเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวต่อไป และหากคู่สมรสของผู้นำครอบครัวคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต ลูกสาวและลูกชายจะรับหน้าที่ในตำแหน่งท้ายเรือแทน แต่ถ้าครอบครัวใดคลอดลูกได้ลูกชายเหมือนตกที่นั่งลำบาก เพราะเมื่อลูกชายมีครอบครัวแล้วจะต้องอาสาช่วยทำงานในบ้านฝ่ายหญิงตลอดชีวิต ต้องรับภาระทุกอย่างในบ้าน ต้องเลี้ยงดูสมาชิกทุกคนในครอบครัวเรื่องการ ทำมาหากินและภาระต่างๆ บางครั้งหากฝ่ายชายออกทะเลดำน้ำหาหอย หาปลา และหาเพรียงทะเล หรือรับจ้างทำงานข้างนอก ฝ่ายหญิงมักจะจับกลุ่มนั่งคุย เล่นไฟ สูบบุหรี่ตามชายหาด ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่รับเข้ามาหลังจากติดต่อสัมพันธ์กับสังคมภายนอก หากฝ่ายชายกลับมามีหอย ปู หรือปลาฝ่ายหญิงจะทำหน้าที่แกะหอย แล้วให้ฝ่ายชายเลี้ยงดูลูกและทำงานบ้าน เช่น ตักน้ำ ผ่าพื้น ซ่อมแซมเรือ และทำงานทั่วไป หากฝ่ายชายกลับมาโดยไม่ได้อะไรฝ่ายชายก็ต้องทำงานบ้านเช่นกัน ในขณะที่หน้าที่หุงข้าวและดูแลลูกหรือห้องส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของลูกสาว สำหรับข้อดีของผู้ชายชาวเลกลุ่มมอเก็นส่วนใหญ่จะรักและเกรงใจภรรยาทำให้เกิดเป็นระบบผัวเดียวเมียเดียวเช่นเดียวกับชาวเลอุรักลาไว้อยู่ แม้บางครั้งฝ่ายชายจะแอบไปมีความสัมพันธ์กับสาวในเรือลำอื่น แล้วพามาอยู่ในเรือลำเดียวกันหรือเลิกกับคนเก่าแล้วไปมีคนอื่นใหม่ ทำให้การมีแม่หม้ายไม่เป็นที่รังเกียจของชาวเลกลุ่มมอเก็น แต่การผิดลูกเมียคนอื่นถือเป็นเรื่องบาป

สำหรับการแต่งกายของชาวเลกลุ่มมอเก็นพบว่านิยมนุ่งผ้าเพียงเพื่อปกปิดร่างกายบางส่วน และมีการใช้สีแต่งแต้มตามร่างกายซึ่งเป็นสีสดใส ทั้งมีการกล่าวกันว่าสมัยก่อนผู้หญิงชาวมอเก็นใช้ผ้าเพียงผืนเดียวปกปิดร่างกายส่วนล่างแล้วปล่อยให้ส่วนบนเปลือย สำหรับผู้หญิงที่มีลูกแล้วจะนุ่งผ้าแค่สะเอวและเปลือยอกเพื่อสะดวกในการให้นมลูกซึ่งในปัจจุบันไม่มีให้เห็นแล้ว แต่หากมีคนแปลกหน้าเข้าไปในหมู่บ้านหรือชุมชนหรือหญิงชาวเลต้องออกไปซื้อของในชุมชนใกล้เคียงหญิงชาวมอเก็นจะนุ่งกระโจมหรือสวมเสื้ออีกตัว ส่วนเด็กสาวยังนิยมใช้สีจากกันหม้อเขียนลวดลายบนใบหน้า คือ กอส้อยหรือลายนม อันเป็นความงามแบบดั้งเดิมของชาวเลกลุ่มมอเก็น

ในกรณีที่เกิดการตายในชาวเลกลุ่มมอเก็นจะเก็บศพไว้ในเรือ 3 วัน เพราะเชื่อว่าคนตายอาจฟื้นขึ้นมาอีก ในช่วงเวลาดังกล่าวจะไม่มี การอาบน้ำศพเพราะเชื่อว่าจะทำให้ศพเน่า เมื่อครบกำหนดจึงอาบน้ำศพแล้วบรรจุลงในโลงซึ่งทำด้วยไม้ไผ่สานหรือไม้กระดาน หรืออาจใช้เสื่อห่อศพนำไปฝังริมทะเล ซึ่งเมื่อฝังศพแล้วจะปลุกมะพร้าวหรือใช้หินปักไว้ตำแหน่งหัวและเท้าของศพเพื่อเป็นสัญลักษณ์เตือนความจำของลูกหลาน ในทุกปีชาวเลกลุ่มมอเก็นจะทำพิธี กะเอลอโบงซึ่งเป็นพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ตายไปและส่งวิญญาณไปสู่ถิ่นฐานเดิม ตลอดจน สะเดาะเคราะห์เพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตในปีนั้น พิธีนี้จะมีความสำคัญที่สุดโดยเริ่มขึ้นใน วันแรม 1-3 ค่ำ เดือน 5 สมาชิกในกลุ่มจะแกะสลักไม้ลอบงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของแอบุมหรือ แอบาบหรือตาอย่างละ 1 อัน ปักไว้หน้าศาลบรรพบุรุษ โดยมีฮียังบูตีเป็นผู้นำในการประกอบ พิธีกรรมซึ่งจะใช้กำยานและแสงเทียนเป็นสื่อในการติดต่อกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อเชิญชวน วิญญาณให้มารับเครื่องเซ่นและเข้าร่วมงานในร่างทรงของตนตลอดจนเข้าร่วมการรำรำใน ร่างทรงของนามะปู้ตีตลอด 3 วัน 3 คืน ในพิธีนี้บางปีจะมีพิธีกาบังกาต้อยหรือพิธีลอยเรือซึ่ง มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับพิธีกะเอลอโบงด้วย นอกจากนี้ในรอบปีชาวเลกลุ่มมอเก็นยังมี พิธีกรรมอื่นๆ ในการติดต่อกับบรรพบุรุษของตนด้วย ในระยะหลังการท่องเที่ยวเริ่มมีความ สำคัญกับจังหวัดที่อยู่ติดกับทะเลทำให้หน่วยงานจากทางจังหวัดเข้ามากำหนดเวลาในการ ประกอบพิธีกะเอลอโบงใหม่เพื่อให้สัมพันธ์กับฤดูกาลท่องเที่ยว และเพิ่มกิจกรรมอย่างอื่นเพื่อ ความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังคงรูปแบบในพิธีกรรมดั้งเดิมเอาไว้ ทำให้การประกอบพิธีนี้ ที่เดิมมีความสัมพันธ์กับฤดูกาลและภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติได้เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตามชาวเลมอเก็นได้ทำพิธีเซ่นไหว้แอบุมแอบาบที่สิงสถิตย์อยู่กับร่างของ สัตว์ทะเล เช่น หอย ปู และปลาในทุกๆ เดือน เช่น เดือน 3-4 เป็นช่วงที่คลื่นลมสงบสมาชิก ในกลุ่มจะแยกย้ายไปหาหอยบริเวณหมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะในเขตประเทศพม่า และอินเดีย ประมาณ 1 เดือนแล้วนัดหมายให้กลับมารวมกลุ่มกันโดยอาศัยพระจันทร์เป็นตัวกำหนดเวลา หากเรือล่าได้กลับมาล่าชากลุ่มที่กลับมาก่อนจะทำพิธีเซ่นไหว้ เพื่อขอให้การเดินทางปลอดภัย และจะทำการแก่นให้ภายหลัง เดือน 7 มีพิธีเซ่นไหว้แอบุมแอบาบที่ชอบกินหอยนางรม เพื่อ บันบานให้ช่วยคุ้มครองลูกหลานที่ออกไปหาหินทางทะเล เดือน 9-10 คลื่นลมแรงออกทะเล ไม่ได้ทำให้ชาวเลมอเก็นต้องเข้าป่าล่าสัตว์เป็นอาหารและหาใบเตยเพื่อทำหลังคาเรือซึ่งจะใช้ ยอดไม้คล้ายต้นหมาก เรียกว่า อุมุด ประกอบมาทำพิธีเซ่นไหว้แอบุมแอบาบปอนาตาซึ่งเชื่อ ว่าสิงสถิตย์อยู่ตามภูเขาเพื่อบันบานให้รอดปลอดภัยจากสัตว์ป่าและสิ่งเหนือธรรมชาติ เดือน 12 เดือนอ้าย และเดือนยี่เป็นช่วงออกทะเลเพื่อหาเพรียงทะเลเป็นอาหาร จึงใช้เพรียงเซ่นไหว้ แอบุมแอบาบกาว่า้ย หรือแอบุมแอบาบแลบู้ด*ที่เชื่อว่าบันดาลให้เกิดฟ้าร้องและฟ้าผ่า เพื่อ บันบานไม่ให้ทำอันตรายต่อลูกหลานที่ออกทะเล

* หมายถึง ปลาฉลาม

ชาวเลที่พบในจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ด้วยกัน 3 กลุ่มหลักๆ คือ

1. ชาวเลหมู่บ้านสะป๊า* ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต กลุ่มนี้อพยพแยกตัวออกจากกลุ่มเกาะสิเหร่ เนื่องจากบริเวณนี้มีหอยแครงมาก ชาวเลที่อยู่บริเวณนี้ปลูกบ้านอยู่อาศัยในที่ดินสาธารณประโยชน์ และที่ดินของเอกชน การปลูกบ้านเรือนอยู่ในสภาพไม่ถาวร ใช้จากมุงหลังคา ใช้ไม้ไผ่สานเป็นฝาบ้าน ไม้เสาตัดจากต้นไม้ธรรมชาติที่พอจะหาได้ มีสถานีอนามัยตำบลตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้าน มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ รักษาโรคโดยการปิดเป่า รดน้ำมันต์ และการทำร้ายคนอื่นโดยเวทมนตร์คาถา ในระยะแรกชาวเลในหมู่บ้านสะป๊าไม่มีส้วมใช้ แต่ในระยะหลังได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรภาครัฐ ทำให้มีสุขอนามัยที่ดีขึ้น ชาวเลกลุ่มนี้ประกอบอาชีพทำการประมงเกือบทุกครัวเรือน

2. ชาวเลหมู่บ้านราไวย์** ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต กลุ่มนี้เป็นชาวเลกลุ่ม อูรักลาไวย์ที่ตั้งรกรากในจังหวัดภูเก็ตกว่า 100 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่ 19 ไร่ มี 244 ครัวเรือน โดยผู้ชายออกเรือประมงดำน้ำลึกกว่า 30 เมตร เพื่อให้ผู้หญิงนำอาหารทะเลมาวางแผงขาย เช่น กุ้งมังกร หอยเป่าฮื้อ ทำให้มีรายได้จุนเจือครอบครัว แต่การมีปัญหาเขตอนุรักษ์ ทำให้ชาวเลอูรักลาไวย์ทำประมงได้ไม่เต็มที่และต้องเป็นหนี้นอกระบบ ซึ่งในระยะหลังนี้หลังจากเหตุการณ์

พื้นที่อาบหน้าของชาวเลหมู่บ้านหาดราไวย์

สึนามิได้มีการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของพี่น้องชุมชนราไวย์แล้ว นอกจากนั้นปัญหาการไม่ยอมทำบัตรประชาชน ทำให้ชาวเลเสียโอกาสในการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งยังทำให้เป็นราษฎรที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ระยะแรกของชาวเลหมู่บ้านหาดราไวย์ไม่มีห้องน้ำและห้องส้วมใช้ จึงต้องอาบหน้าอย่างเปิดเผย ทั้งมีเศษขยะอยู่รอบหมู่บ้านเพราะไม่มีที่ทิ้งขยะ ทำให้ไม่สะอาดและไม่ถูกสุขลักษณะ นอกจากนั้นยังพบว่าที่อยู่อาศัยเป็นของเอกชนที่มีเงื่อนไข เช่น ชาวเลจะขายหรือตั้งร้านค้าขึ้นเองไม่ได้ เพราะเจ้าของที่ดินจะผูกขาดในการตั้งร้านค้าเอง อีกทั้งเจ้าของที่ดินจะเป็นผู้รับซื้อสินค้า เช่น ปลา และสัตว์ทะเลที่ชาวเลจับได้โดยให้ราคาต่ำและมีกราดราคาสินค้า ชาวเลในหมู่บ้านหาดราไวย์ได้รับ

* ชาวเลเรียกบริเวณอ่าวสะป๊าว่า ตะโลสะป๊า

** ชาวเลเรียกหาดราไวย์ว่า ปาไคราไวย์ เพราะ ปาไค แปลว่า หาด และ ราไวย์ แปลว่า เบ็ด ซึ่งสันนิษฐานว่าบริเวณนี้มีการทำเบ็ด ตกปลา หากุ้งกันมาก ปัจจุบันคนพื้นเมืองเรียกเบ็ดตกปลาชนิดหนึ่งว่า เบ็ดราไวย์

การเผยแพร่ศาสนาคริสต์จากคณะมิชชันนารีของจังหวัดภูเก็ตจนมีบางคนยอมรับพระเยซูเป็นศาสนา และยอมรับนับถือศาสนาคริสต์⁷ ตามการเข้ามาของมิชชันนารี

3. ชาวเลหมู่บ้านเกาะสิเหร่ หรือชุมชนชาวเลบ้านแหลมตุ๊กแก* ตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต กลุ่มนี้เชื่อว่าบรรพบุรุษดั้งเดิมอพยพมาจากประเทศมาเลเซีย และเข้ามาอยู่ที่เกาะสิเหร่นานกว่า 150 ปีมาแล้ว จึงเชื่อกันว่าชาวเลกลุ่มนี้เก่าแก่ที่สุดและเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเดิมมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ที่แหลมร้าง ต่อมาที่ดินดังกล่าวเจ้าของได้ขายไปเพื่อใช้สำหรับการสร้างสำนักงานในการทำเหมืองแร่ ชาวเลกลุ่มนี้จึงย้ายมาอยู่บริเวณเกาะสิเหร่ซึ่งมีพื้นที่ 15 ไร่ และนับเป็นชาวเลชุมชนใหญ่ เพราะมีจำนวนครอบครัวค่อนข้างมาก แต่ระยะแรกชาวเลกลุ่มนี้ไม่มีทะเบียนบ้านทั้งมีการอพยพโยกย้ายไปมาระหว่างชุมชนชาวเลกลุ่มอื่นๆ อยู่เสมอ พื้นที่บริเวณเกาะสิเหร่เป็นที่ดินของเอกชนที่วางเงื่อนไขไว้มากกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณหมู่บ้านหาดราไวย์ โดยที่ชาวเลกลุ่มนี้ไม่เสียค่าเช่าที่ดินแต่ต้องยอมรับเงื่อนไขจากเจ้าของที่ดินในการห้ามนำสินค้าทุกชนิดเข้ามาขายในบริเวณหมู่บ้าน หากมีร้านค้าหรือการขายสินค้าในหมู่บ้านจะทำได้โดยเจ้าของที่ดินหรือญาติของเจ้าของที่ดินเท่านั้น ซึ่งสินค้าที่นำมาขายมีราคาแพงกว่าปกติ ส่วนการเดินทางของชาวเลหมู่บ้านเกาะสิเหร่ในอดีตพบว่าชาวเลจะใช้บริการรถโดยสารรับ-ส่งของเจ้าของที่ดินเท่านั้น รถของบุคคลภายนอกจะเข้ามาวิ่งไม่ได้ เพราะเจ้าของที่ดินถือว่าเป็นถนนส่วนตัว และค่าโดยสารและค่าระวางบรรทุกสินค้าจะมีราคาแพงกว่าอัตราปกติ อีกทั้งเจ้าของที่ดินไม่ให้ความสนใจต่อชาวเลจึงมักปฏิบัติต่อชาวเลด้วยการเอาเปรียบทำให้ชาวเลกลุ่มนี้ไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของที่ดิน แต่ในปัจจุบันพบว่าการคมนาคมของชาวเลในหมู่บ้านเกาะสิเหร่มีถนนลาดยางจากเทศบาลเมืองภูเก็ตเข้าสู่หมู่บ้านจึงทำให้มีรถโดยสารประจำทางของคนในหมู่บ้านรับส่งผู้โดยสารจากหมู่บ้านไปเทศบาลเมืองภูเก็ต ทั้งยังพบว่าประชากรส่วนใหญ่เริ่มมีการใช้รถจักรยานยนต์และรถยนต์ใช้เองแล้ว นอกจากนั้นชาวเลหมู่บ้านเกาะสิเหร่ยังใช้การคมนาคมทางน้ำในการเดินทางเนื่องจากหมู่บ้านที่อยู่อาศัยอยู่ติดชายฝั่งทะเลอันดามัน

อย่างไรก็ตามพบว่าในระยะหลังชาวเลหมู่บ้านเกาะสิเหร่ได้มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน แต่น้ำที่ใช้เป็นน้ำประปาหมู่บ้านซึ่งมีเวลาเปิด-ปิด นอกจากนั้นในหมู่บ้านยังมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชน ทั้งมีการแจ้งข่าวสารผ่านทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน รวมถึงการมีหอเตือนภัยเมื่อมีเหตุภัยพิบัติ

⁷ ธนา วสวนนท์. (2522). แนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้ : จากกรณีศึกษาเรื่องของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา. หน้า 43.

* ชาวเลเรียกเกาะสิเหร่ว่า ปุเลสิเหร่ เพราะ ปุเลา แปลว่า เกาะ สิเหร่ แปลว่า พลุ เนื่องจากสมัยก่อนบริเวณนี้มีการปลุกพลุกันมาก ชาวเลจะมาหาพลุที่นี่เพื่อไปกินกับหมาก ทำให้ชาวเลบางพวกเรียก สิเหร่ เป็น สิเร ซึ่งคู่กันกับปุเลาปิงง (เกาะพลุ) กับ ปุเลาปีแ่น (เกาะหมาก)

ลีลามิ และมีศาลาเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของคนในหมู่บ้านด้วย

ด้านการดำรงชีวิตของชาวเลหมู่บ้านเกาะสิเหร่ส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตค่อนข้างเรียบง่าย โดยประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเกือบทุกหลังคาเรือน ซึ่งเป็นการใช้ความสามารถเฉพาะตัวในการดำน้ำเพื่อจับสัตว์น้ำหรือใช้ลอบดักสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก การทำประมงเป็นการสอนทำกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เมื่อมีการจับสัตว์น้ำมักได้สัตว์น้ำไม่มากนักแต่เพียงพอสำหรับเป็นอาหารและจำหน่ายเล็กน้อย ชาวเลจึงมีรายได้จากการประกอบอาชีพค่อนข้างต่ำ แต่การที่ชาวเลมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านในท้องถิ่นทำให้ชาวเลได้รับความช่วยเหลือจากชาวบ้าน และการที่ชาวเลมีความสามารถพิเศษในการจับสัตว์ทะเลทำให้นายทุนเข้าไปช่วยเหลือด้านเครื่องมือเครื่องใช้ และเงินทุน โดยเฉพาะเจ้าของร้านอาหารทะเล และร้านขายของที่ระลึก เพื่อว่าจ้างจับสัตว์น้ำ ทั้งชาวเลยังได้รับจ้างขับเรือหางยาวออกทะเลเป็นผู้นำเที่ยวชมเกาะต่างๆ⁸ ด้วย

ลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปของชาวเล

ชาวเลมีความคล้ายคลึงกับชาวมลายู เนื่องจากผู้ชายมีผิวค่อนข้างคล้ำ ไม่สูงไม่ต่า หน้าอกกว้าง หน้าตาค่อนข้างดี และรูปร่างดีกว่าผู้หญิง ส่วนผู้หญิงรูปร่างสูงโปร่ง ผิวพรรณ และหน้าตาไม่ค่อยสวย ชาวเลมีภาษาของตนเอง บางคนพูดภาษามลายูและภาษาไทยได้บ้างเล็กน้อย แต่ปัญหาเรื่องภาษาของชาวเล คือ ภาษาอูรักลาไวกำลังจะสูญหายไปเนื่องจากชาวเลที่อายุต่ำกว่า 30 ปี รู้สึกเขินอายและไม่มั่นใจที่จะพูดภาษาดั้งเดิม ซึ่งหากภาษาดั้งเดิมชาวเลสูญหายไปเอกลักษณ์และการบ่งบอกชาติพันธุ์ของชาวเลจะสูญหายไป ทำให้ชาวเลรุ่นเก่าพยายามสอนชาวเลรุ่นใหม่เพื่อให้สืบทอดภาษาชาวเลต่อไป อีกทั้งปัญหาการไม่มีภาษาเขียนทำให้ชาวเลมีการใช้ภาษาพูดตระกูลมลายู-อินโดนีเซียแทน และการที่สำเนียงที่ชาวเลพูดเป็นเสียงเร็วและเป็นภาษาของเกาะโดยแท้ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจพูดผิดเพี้ยนไปบ้าง ทำให้สำเนียงและคำศัพท์บางคำคล้ายคลึงกับภาษามลายูและอินโดนีเซีย บางคำจึงมีการนำภาษาไทยไปใช้ แต่คำบางคำเป็นคำพูดที่มีการสร้างขึ้นเองในวงแคบๆ และมีคำที่สร้างขึ้นเป็นคำเกี่ยวกับอาชีพการงาน⁹ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

⁸ กรมศิลปากร. (2532). ถาง ภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน โบราณคดี ชาติพันธุ์ และเศรษฐกิจ. หน้า 227-231.

⁹ พระยาอนุমানราชธน. (2514). นิรุกติศาสตร์ ภาค 1. หน้า 71.

ตารางแสดงความคล้ายคลึงระหว่างภาษาชาวเลกับภาษามลายู¹⁰

ภาษาไทย	ภาษาชาวเล	ภาษามลายู
กิน	มะกัด	มากัน
ข้าวสุก	นาซี	นะซี
เสื่อ	มายู	บายู
ผ้า	กายิด	กาเย็น
บ้าน	รูมะ	รูมะ
ปลา	อีกัต	อีกัน
ทะเล	ลาไว้ย	ลาโวต
เด็ก	นะนะ	อานะ

ด้านที่อยู่อาศัยของชาวเลในอดีตมีการสร้างบ้านเรือนเป็นเพิงหรือบ้านอาศัยเป็นกลุ่มตามชายหาดซึ่งเป็นชุมชนที่เชื่อมติดกัน แต่มีการโยกย้ายไปตามฤดูกาล ซึ่งพิจารณาจากความอุดมสมบูรณ์ของที่อยู่อาศัย คือ หากที่อยู่มีความอุดมสมบูรณ์มากจะอยู่นาน แต่หากไม่อุดมสมบูรณ์จะมีการย้ายที่อยู่ใหม่ สำหรับบ้านเรือนของชาวเลสร้างเป็นเรือนยกพื้นคล้ายเรือนโบราณของไทย แต่สร้างเป็นเรือนเดี่ยวไม่มีระเบียง

ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวเลหมู่บ้านหาดราไวย์

มีนอกชานเฉพาะหน้าบันไดซึ่งจะสร้างเป็นแบบเดียวกันทั้งหมดโดยเรือนแต่ละหลังที่สร้างถือตามแนวดวงอาทิตย์ขึ้นและตกซึ่งเรือนจะสร้างขวางแนวดวงอาทิตย์ไม่ได้ สำหรับวัสดุที่ใช้สร้างเป็นวัสดุจากธรรมชาติเพราะราคาไม่แพงและชาวเลมีฐานะยากจน เช่น หลังคาบ้านมุงด้วยใบจาก ไม้ไผ่สาน หรือใบไม้คล้ายแฝก ช่างฝาใช้ใบไม้หรือใบหญ้าเหมือนหลังคา พื้นบ้านใช้ไม้ฟาก อีกทั้งการที่ชาวเลสร้างบ้านง่ายๆ และไม่ถาวร เนื่องจากชาวเลมีการอพยพย้ายถิ่นบ่อยเพื่อหาแหล่งทำมาหากินที่ดีกว่า การสร้างบ้านเรือนที่ถาวรจึงไม่ปรากฏให้เห็น แต่ใน

¹⁰ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์. (2516). การเป็นอยู่ในแหลมมลายู. หน้า 94-95.

ปัจจุบันพบว่าบ้านของชาวเล เริ่มมีการปลูกสร้างเพื่ออยู่อย่างถาวรขึ้น เช่น หมู่บ้านหาดราไวย์ และหมู่บ้านแหลมตึกแก ทั้งไม่ถือเอาแนวทิศทางการขึ้นลงของดวงอาทิตย์แล้ว แต่จะสร้างบ้านตามความสะดวก และตัวเรือนมีความทันสมัยมากขึ้น ทั้งมีการใช้วัสดุก่อสร้างที่ทนทาน เช่น ไม้กระดาน สังกะสี อิฐบล็อก กระเบื้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว สำหรับบริเวณที่อยู่อาศัยของชาวเลโดยรอบในอดีตขาดความสะดวก เนื่องจากชาวเลไม่เก็บกวาดสิ่งปฏิกูลรอบบ้าน เช่น เปลือกหอย เศษปลา ทั้งยังไม่มีที่ทิ้งขยะ และไม่มีส้วม เนื่องจากชาวเลในปัจจุบันมองว่าในอดีตบรรพบุรุษไม่เคยใช้ส้วมก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ประกอบกับชาวเลมีฐานะยากจนและขาดแคลนรายได้ทำให้ชาวเลรุ่นหลังไม่เห็นความสำคัญของการมีส้วม การขับถ่ายจึงมักถ่ายในป่าหรือริมชายหาด อันส่งผลให้ชาวเลเป็นโรคต่างๆ เช่น หูดิง¹¹ ผิวหนัง กลาก เกลิ้นง ไข้มาเลเรีย¹² เพราะความสกปรกจากการไม่อาบน้ำและไม่ซักผ้าเนื่องจากการขาดแคลนน้ำ และเพราะชาวเลไม่รู้จักการนำตุ่มหรือภาชนะมารองน้ำฝนเพื่อเก็บไว้ใช้งาน แต่ในปัจจุบันได้มีหน่วยงานภาครัฐเข้าให้ความช่วยเหลือเพื่อดูแลด้านสุขภาพและอนามัยแล้ว อย่างไรก็ตามหลังเหตุการณ์สึนามิหน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการการแก้ไขปัญหาระบบสาธารณสุขไปหมด ในพื้นที่ชุมชนชาวเลในชุมชนราไวย์ ชุมชนสะปำ และชุมชนหินลูกเตี้ย โดยการตุงเสาไฟฟ้าและเดินสายไฟพ่วงกัน เพื่อความปลอดภัยและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง สำหรับเรื่องการต่อน้ำประปาและต่อไฟฟ้าให้ใช้การพ่วงต่อกับบ้านอื่นไปก่อนเนื่องจากบ้านของชาวเลยังไม่มีเลขที่บ้านซึ่งหากต้องการติดตั้งเป็นของตนเองต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตั้งจำนวนมาก

สำหรับความเป็นอยู่ของชาวเลนั้นมักอยู่อย่างอิสระไม่อยู่ร่วมกับชาวบ้านอื่นๆ ดังนั้นชาวเลจึงอยู่เฉพาะพวกเดียวกัน ซึ่งชาวเลในกลุ่มหนึ่งๆ จะประกอบด้วยผู้ปกครองหรือหัวหน้าคณะแพทย์ ช่างไม้ โดยผู้ปกครองมีหน้าที่ปกครองและระงับข้อพิพาท หรือเมื่อเวลาที่ต้องมีการเคลื่อนย้ายถิ่นผู้ปกครองจะเป็นผู้ให้ความเห็นชอบในการเคลื่อนย้าย อีกทั้งผู้ปกครองยังเป็นผู้กำหนดฤดูกาลที่จะเริ่มทำมาหากินในปีหนึ่งๆ เพราะการจะเริ่มทำอะไรผู้ปกครองแพทย์ และช่างไม้ต้องทำพิธีบวงสรวงก่อนการตัดสินใจ โดยพิธีบวงสรวงจะมีการนำน้ำมนต์กับเทียนไขตั้งไว้บนแท่นหินที่เป็นที่นับถือ* ซึ่งชาวเลจะสันนิษฐานว่าพระภูมิเจ้าที่สถิตอยู่ ณ ที่แห่งนั้น จากนั้นผู้ปกครองจะจุดเทียนหนึ่งหลับทาภาวนาขอพรให้มีโชคลาภในการประกอบอาชีพ เมื่อผู้ปกครองทำพิธีเสร็จสิ้นชาวเลจะพากันไปรดน้ำมนต์ที่หัวหน้าคณะทำพิธีก่อนเริ่มประกอบอาชีพ แต่หากปีใดการทำมาหากินมีอุปสรรคหรือมีโรคภัยไข้เจ็บมากชาวเลจะพากันมาทำพิธีบวงสรวงขอโทษพระภูมิเจ้าที่อีกครั้งหนึ่ง

¹¹ อมรา เขาวนาพันธ์. (2536). การศึกษาเหตุผลในการมีบุตรของสตรีชาวเลจังหวัดภูเก็ต. หน้า 98.

¹² ประเทือง เครือหงส์. (2541). ชาวน้ำชาวทะเลในเมืองไทย. หน้า 85-89.

* ปัจจุบันชาวน้ำมีการสร้างศาลพระภูมิเจ้าที่ซึ่งสามารถพบเห็นเป็นเรือนไม้ หรือเป็นศาลพระภูมิเจ้าที่สำเร็จรูปทั่วไป

ในอดีตชาวเลจะกลัวเจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือคนที่ไม่ใช่คนกลุ่มเดียวกัน เช่น เมื่อชาวเลพบเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐหรือจากองค์กรต่างๆ ชาวเลบางคนจะวิ่งหนีอย่างอลหม่าน แต่ในปัจจุบันชาวเลเริ่มสู้หน้าพร้อมกับถามเจ้าหน้าที่ว่ามีอะไรมาแจกบ้าง ทำให้ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวเลมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น เดิมการแต่งกายชายชาวเลนุ่งผ้าเตี่ยวไม่สวมเสื้อหั้นมาหุงโสร่งแบบชาวมลายูหรือนุ่งกางเกงจีน เพราะหาง่ายและราคาถูก แต่ยังไม่ชอบสวมเสื้อเหมือนเดิม ส่วนหญิงชาวเลที่เดิมเคยใช้ผ้าถุงหรือนุ่งโสร่งแบบกระโจมอกคลุมยาวถึงหัวเข่า และไม่ชอบสวมเสื้อเปลี่ยนมาใช้เสื้อผ้าหลายรูปแบบที่ได้รับแจก และวัยรุ่นเริ่มสวมกางเกงยีนส์ เสื้อยืด ส่วนเครื่องประดับหญิงชาวเลฐานะดีใช้ทองคำ เปลือกหอย มุก และกำไล แหวนที่ทำจากกระดองเต่ากระ ซึ่งชาวเลจะนำไปขายมากกว่าสวมใส่เอง

สำหรับอาชีพชาวเลส่วนใหญ่ทำการประมง เพราะชาวเลมีความสามารถในการดำน้ำและสร้างเรือ ชาวเลทุกครัวเรือนจึงมีเรือ 1 ลำ ความยาว 3-7 วาไว้ประกอบอาชีพ การทำเรือของชาวเลนั้นในอดีตชาวเลจะเอาไม้ทั้งต้นมาซุดเป็นเรือรูปร่างคล้ายเรือแคนู ส่วนการเก็บเรือของชาวเลจะไม่จอดไว้ในน้ำ เมื่อเสร็จภารกิจแล้วชาวเลจะยกเรือขึ้นไว้บนหาด ในปัจจุบันและหลังจากเหตุการณ์สึนามิพบว่าเรือโดยส่วนใหญ่มีการนำเครื่องยนต์มาใส่เพื่อความรวดเร็วในการออกจับปลา และเพื่อนำนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวชมเกาะต่างๆ มากขึ้น

การจอดเรือหลังการใช้งาน

ด้านการศึกษาของชาวเลในสมัยก่อนจะอบรมและสร้างบุคลิกภาพให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง โดยหัวหน้ากลุ่มหรือผู้อาวุโสเป็นผู้ให้การถ่ายทอดวัฒนธรรม เนื่องจากในอดีตไม่มีระบบโรงเรียน การอบรมจึงเพื่อรักษาประเพณีแบบแผนดั้งเดิม เช่น การทำมาหากิน การสร้างที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลผู้ป่วย ระเบียบประเพณีของกลุ่ม หน้าที่ของสามีและภรรยา ความประพฤติทั่วไป แต่ในปัจจุบันการศึกษาของเด็กชาวเลได้มีการส่งให้เรียนในโรงเรียนของภาครัฐที่เปิดให้การศึกษาอยู่ทั่วไปหรือใกล้ชุมชน ซึ่งเด็กจะถูกบังคับให้เข้าเรียน แม้ว่าในระยะแรกเด็กชาวเลจะถูกรังเกียจจากเด็กเมืองเนื่องจากการเป็นโรคผิวหนังและไม่ค่อยอาบน้ำ การแต่งกายไม่สะอาด ประกอบกับชาวเลมีความคิดว่าการส่งลูกหลานไปโรงเรียนไม่ได้ค่าตอบแทน แต่ถ้าหากเด็กช่วยทำมาหากินจะได้เงินมาใช้จ่ายมากกว่า และในปัจจุบันพบว่าเด็กๆ ชาวเลที่เข้าโรงเรียนมักมีปัญหาการเรียนเนื่องจากการไม่อยากจากพ่อและแม่ การออกกลางคัน การไม่มีสิทธิ์สอบ การสอบตกซ้ำชั้น

การไม่ยอมพูดภาษาไทยของเด็ก การขาดเครื่องแต่งกาย การขาดอุปกรณ์การเรียน¹³ เป็นต้น ทางราชการจึงเพิ่มทางเลือกให้กับชาวเลโดยการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ชาวเล

อย่างไรก็ตามชาวเลมีบทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นและชาติมากขึ้น โดยมีการเลือกตั้งผู้นำในท้องถิ่นของชาวเลในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสารวัตรกำนัน ทั้งชาวเลยังมีสิทธิ์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการพิจารณาเลือกตั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำของตนที่จะให้เลือกใครแล้วพวกเขาจะเลือกคนตามคำแนะนำของผู้นำนั้น

สำหรับชนบทรวมประเพณีของชาวเลส่วนใหญ่มีการสืบต่อมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคนหรือหลายร้อยปี ตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การทำเสน่ห์ การเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างว่ามีผีสิงอยู่ เช่น ผีปู ผีหอย ผีไม้ การเจ็บไข้ได้ป่วยก็ถือว่าเป็นภูติผีสิง เพราะฉะนั้นทุกคนจึงกลัวข้อห้ามและปฏิบัติตามบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ชาวเลยังเชื่อโชคลาง ทำให้ต้องมีการดูฤกษ์ดูยามในการกระทำพิธีการต่างๆ เช่น การสร้างบ้าน การรักษาโรคภัย การประกอบอาชีพ การเกิด การแต่งงาน ซึ่งการทำนายโชคละตาชาวเลจะใช้เทียนในการทำนายโดยจากการดูเปลวเทียน¹⁴ รวมทั้งการประกอบพิธีลอยเรืออันเป็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลทั้งเป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวเลในเรื่องอิทธิพลของสิ่งเหนือธรรมชาติ เพราะชาวเลต้องประกอบอาชีพในท้องทะเล ต้องต่อสู้กับคลื่นลมและเสี่ยงกับความตาย ดังนั้นชาวเลจึงต้องทำพิธีลอยเรือเพื่อขออำนาจเจ้าเกาะให้คุ้มครอง พร้อมกับปล่อยเคราะห์กรรมอัปมงคลต่างๆ ออกไปจากเกาะ อีกทั้งประเพณีนี้ยังเป็นการเสี่ยงทายเกี่ยวกับโชคลาภในการประกอบอาชีพ และขอให้พวกเขาอยู่รอดปลอดภัยตลอดฤดูมรสุมที่จะเกิดขึ้น¹⁵ โดยประเพณีลอยเรื่อนั้นจะมีคนนำเรือไปปล่อยให้ล่องลอยไปตามกระแสคลื่นในทะเล หากกระแสน้ำพาเรือกลับฝั่งชาวเลจะต้องทำพิธีใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นเคราะห์ไม่ดี ดังนั้นผู้ที่นำเรือไปปล่อยต้องมีความรู้ในเรื่องกระแสน้ำเป็นอย่างดี และถ้าหากเรือลอยไปสู่ท้องทะเลลึกแล้วผู้ชายชาวเลจะพากันเข้าป่าเพื่อไปตัดไม้มาทำเป็นสิ่งที่ช่วยบัดรังความวุ่นวาย โดยไม้ที่ชาวเลถือว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยป้องกันและบัดรังความวุ่นวายสิ่งชั่วร้ายต่างๆ ได้ เรียกว่าไม้กาอยู่ฮาดัก¹⁶ ดังนั้นชนบทรวมประเพณีเหล่านี้ปัจจุบันยังคงเป็นประเพณีที่ยังให้เห็นอยู่ในกลุ่มชาวเล

ด้านการถือครองที่ดินชาวเลเกือบทั้งหมดไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ยกเว้นพวกที่แต่งงานกับคนในท้องถิ่น ทำให้ชาวเลโดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในที่ดินที่พวกเขาไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ เพราะที่ดินเป็นของเอกชนโดยชาวเลไม่ต้องเสียค่าเช่าแต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าของที่ดินกำหนดไว้¹⁷ ชาวเลจึงมีปัญหาที่ดินหลายเรื่อง เช่น ที่อยู่อาศัย เนื่องจากหากเจ้าของที่ดิน

¹³ ประเทือง เครือหงส์. (2541). *ชาวน้ำชาวทะเลในเมืองไทย*. หน้า 95-103.

¹⁴ อมรา เขาวนาพันธ์. (2536). *การศึกษาเหตุผลในการมีบุตรของสตรีชาวเลจังหวัดภูเก็ต*. หน้า 100.

¹⁵ กนก ชวลีภรณ์. (2531). *การแต่งงานของชาวเล ใน ประเพณีเกาะภูเก็ต*. บรรณาธิการโดย สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. หน้า 146.

¹⁶ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2521). *วัฒนธรรมชาวเล*. หน้า 74-75.

¹⁷ เลิศชาย ศิริชัย. (2546). *สิทธิชุมชนและปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้*. หน้า 221.

ต้องการที่ดินจะทำให้ชาวเลไม่มีที่อยู่อาศัยเพราะชาวเลไม่ทราบว่าจะเอาตนเองย้ายออกไปจากที่อยู่ปัจจุบันแล้วจะไปอยู่ที่ใด ถึงแม้ว่าทางราชการจะจัดหาที่อยู่ใหม่แต่ก็ไม่ได้ติดทะเลทำให้ชาวเลไม่สะดวกที่จะอยู่อาศัยและไม่สอดคล้องกับ วิถีชีวิต นอกจากนี้กลุ่มชาวเลต่างๆ ได้ประสบปัญหา เนื่องจากถูกฟ้องร้องไล่รื้อบ้านและที่ดิน เพราะพื้นที่บริเวณดังกล่าวได้กลายเป็นเขตอุทยานทางทะเลและพื้นที่จับจองของเอกชน อย่างไรก็ตามแล้วก็ตามภายหลังการเกิดเหตุการณ์สึนามิปัญหาเรื่องที่ดินได้เริ่มรับการแก้ไขมากขึ้น เนื่องจากผู้ประสบภัยสึนามิได้รวมกลุ่มกันขยายเป็นเครือข่ายปัญหาที่ดินอันดามัน โดยได้มีการจัดทำข้อมูลและแผนที่เพื่อปิดแนวเขตการอยู่อาศัยของชุมชนร่วมกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ ซึ่งพบว่าหน่วยพื้นที่จังหวัดภูเก็ตได้มีการรับฟังและร่วมมือกันในการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจนมากขึ้น

สรุป

ชาวเลเป็นชนกลุ่มน้อยเชื้อสายเมลานีเซียน (Melanesian) ที่มีการโยกย้ายและตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่หลายแห่งในประเทศไทย โดยชาวเลในประเทศไทยเป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ ประเพณี วิถีชีวิต จารีตประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ไว้ ชาวเลในปัจจุบันยังคงประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก สร้างบ้านเรือนแบบดั้งเดิม กึ่งดั้งเดิมกึ่งสมัยใหม่ และสมัยใหม่ แต่ยังคงอยู่บริเวณริมน้ำหรือริมทะเลอันเป็นที่ดินของเอกชน ซึ่งพวกเขาไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดิน อย่างไรก็ตามปัจจุบันชาวเลสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา แต่ยังคงประสบปัญหาเรื่องแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอยู่บ้าง

บรรณานุกรม

- กนก ชูลักษณ์. (2531). การแต่งงานของชาวเล ใน ประเพณีเกาะภูเก็ต. บรรณาธิการโดย สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. ภูเก็ต : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต.
- กรมศิลปากร. (2532). กลาง ภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน โบราณคดี ชชาติพันธุ์ และ เศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- เชมชาติ เทพไชย, พูลศรี รัตนศิริ, และรีนนภา รัตนพงศ์. (2545). “ชาวเล” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- ฉันทัส ทองช่วย. (2528). “ชาวเลและเกาะสิเหร่ภาษาชาวเล” ใน เอกสารรายงานการ สัมมนาประวัติศาสตร์กลาง. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต.
- ประทีป ชุมพล. (2524). “ชาวเล : ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสังคมชีวิตและการศึกษา” ใน วารสารแลใต้ 5 (กุมภาพันธ์-มีนาคม).

- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2521). **วัฒนธรรมชาวทะเล**. พระนคร: โรงพิมพ์อนุสาร อ.ส.ท.
- ประเทือง เครือหงส์. (2541). **ชาวน้ำชาวทะเลในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณากิจเทรตดิ้ง.
- ประพันธ์ เรืองณรงค์. (2517). “ชาวน้ำที่เกาะอาดัง” ใน **วิทยาสาร** (เมษายน).
- ปัญญา ศรีนาค. (2546). **กลาง ภูเก็ต และบ้านเมืองฝั่งตะวันตก**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เลิศชาย ศิริชัย. (2546). **สิทธิชุมชนและปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. (2529). **ประเพณีลอยเรือชาวเล**. ภูเก็ต: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต. (อัดสำเนา)
- สมันตรัฐบุรินทร์, พระยา. (2516). **การเป็นอยู่ในแหลมมลายู**. พิมพ์ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานขมาศพพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ตุ้ย บินอับดุลลาห์ สมันตรัฐ).
- อนุমানราชธน, พระยา. **นิรุกติศาสตร์ ภาค 1**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ.
- อุทัย หิรัญโต. (2521). **ข้าแหละสังคม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิทยานิพนธ์

- จรัส ทองจีน. (2536). **ชาวเลในจังหวัดภูเก็ต : การศึกษาสภาพชุมชนเพื่อหาแนวทางจัดการศึกษาออกโรงเรียนสำหรับชนกลุ่มน้อย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนา วสวนนท์. (2522). **แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้ : จากกรณีศึกษาเรื่องของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพโรจน์ พรพันธุ์อนุวงศ์. (2527). **การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชาวเล**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรา เชาวนาพันธ์. (2536). **การศึกษาเหตุผลในการมีบุตรของสตรีชาวเลจังหวัดภูเก็ต**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาประชากรศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อาภรณ์ อุกฤษณ์. (2532). **พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนและวัฒนธรรมชาวเล กรณีศึกษาบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การลงเก็บข้อมูลภาคสนาม

จารุณี คงกุล ผู้ศึกษาได้ลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านหาดราไวย์ และบริเวณใกล้เคียงในจังหวัดภูเก็ตเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2555.